

vexilologie

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU PŘI OKD PRAHA 3, **54**
obsahující odborná pojednání a informace o vlajkách

Ing. Jiří Tenora

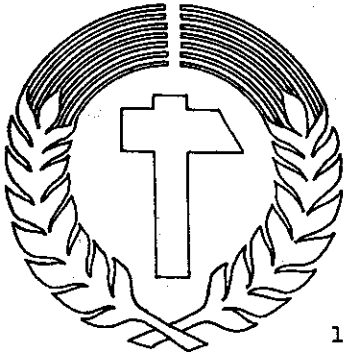
STÁTNÍ ZNAK NĚMECKÉ DEMOKRATICKÉ REPUBLIKY

Vývoj státního znaku Německé demokratické republiky a jeho ustálení v dnešní podobě si zaslouhuje naši zvláštní pozornost, poněvadž státní znak je součástí nejen státní vlajky, nýbrž i standardy hlavy státu, služebních vlajek, vojenských praporů a velitelských vlajek a plamenů. NDR patří k socialistickým státům, jež zavrhnly emblém z feudálních dob a vytvořily si znak nový.

Tak jako bylo zřízení NDR dne 7. října 1949 vyvrcholením vývoje, jenž trval roky, tak ani státní znak nevznikl jednorázovým aktem. Tendence v procesu jeho vzniku lze odporovat na symbolech pětiletého plánu, na mincích, na služebních pečetích, na medailích, na putovních praporech za vynikající výkony apod. Ve všech převládá kladivo, zkřížená kladiva nebo ozubené kolo jako symbol dělnické třídy a obilní klasy nebo věnec z obilních klasů jako symbol třídy družstevníků rolníků. Na některých je inteligence zobrazena kružítkem. Pokud to materiál dovoloval, byla barva těchto symbolů většinou černá (kladivo, ozubené kolo), červená (podklad) a zlatá nebo žlutá (obilní klasy, kružítko).

Ústava ze 7. října 1949 se o znaku nezmiňuje, dokonce ani ne o vlajce. V čl. 2, odst. 1 se praví lakonicky: "Barvy Německé demokratické republiky jsou černá, červená a zlatá" (1). Bylo tomu tak proto, že ústava byla koncipována pro politicky a hospodářsky jednotné Německo a že v oné době pouze barvy byly pokrokovým symbolem přijatelným pro všechny Němce. Zřízením separátního západoněmeckého státu bylo pak možno aplikovat ústavu pouze v sovětském okupačním pásmu.

Přesto se hned od počátku jevila v NDR potřeba výsostného znaku. Zatímco na průčelí zasedací síně lidového kongresu ještě žádný znak nebyl, tedy ani 7. října 1949, bylo průčelí zasedací síně lidové sněmovny ozdobeno v době od 8. listopadu 1950 do 2. října 1953 velkým plastickým znakem pozůstávajícím z kladiva se špičkou směřující doleva a obtočeného z každé strany obilním klasem. Podle dr. O. Neubeckera bylo kladivo bílé a klasy žluté (2). Podobně byla vyřešena i prozatímní pečeť lidové sněmovny. Tento symbol lze ve skutečnosti považovat za prozatímní státní znak NDR.

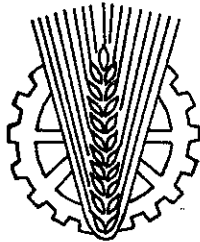

Oficiálně se mu říkalo znamení NDR (Zeichen der DDR, jindy též Emblem der DDR). Úředně bylo poprvé zobrazeno na vzorech pasů v nařízení z 12. ledna 1950 o vydání diplomatických a úředních pasů (3). Poprvé úředně bylo popsáno ve vyhlášce z 13. června 1950 o vydání průkazů pro poslance prozatímní lidové sněmovny a prozatímních zemských sněmů pouze takto: "Věvec z klasů a vzpřímené kladivo" (4) (obr. 1).

Jistě není bez zajímavosti zmínit se o tom, kdo vlastně byl autorem provizorního znaku. Hans Tzschorn vzpomíná:

- 1 "Otto Grotewohl seděl proti mně za svým psacím stolem a prohodil, že musíme mít znak. Hansi, co tomu říkáš, když to provedeme takhle? Vzal ze svého poznámkového bloku list papíru a nakreslil na něm kladivo a kolem dokola dva klasy. Tak vznikl náš státní znak. Je vidět na našich prvních cestovních pasech. S touto skicou šel pak také Otto Grotewohl na zasedání politbyra, které se konalo každé úterý. Jeho návrh tam byl schválen" (5).

vedeme takhle? Vzal ze svého poznámkového bloku list papíru a nakreslil na něm kladivo a kolem dokola dva klasy. Tak vznikl náš státní znak. Je vidět na našich prvních cestovních pasech. S touto skicou šel pak také Otto Grotewohl na zasedání politbyra, které se konalo každé úterý. Jeho návrh tam byl schválen" (5).

2

Otto Grotewohl k tomu měl značné předpoklady. Byl vyučeným typografem a po roce 1933 byl nucen žít se mimo jiné i kreslením a malováním. Jedna ukázka jeho olejomalby je vystavena v Muzeu německých dějin v Berlíně.

Na pěti a desetifeníkových mincích, které platily od 1. dubna 1949 do 31. prosince 1970, a na jednofeníkových mincích, platících od 2. března 1950 do téhož data, bylo na rubu umístěno ozubené kolo, na němž ležel svísele jeden obilní klas (6) (obr. 2).

3

V roce 1951 byl vytvořen emblém pětiletého plánu na léta 1951-1955. V čele zákona z 1. listopadu 1951 (7) je vytištěn, není však nikde popsán. Kladivo se špičkou doprava je položeno na pěti klasech - z nich jsou pouze čtyři viditelné - na něm je velká "5" a přes ni rozevřené kružítko (obr. 3).

Mince (1,5 a 10 feníkové), které byly raženy v letech 1952 a 1953 a platily v době od 24. března 1952 do 31. prosince 1970, nesly na rubu další vývojový stupeň státního znaku NDR: na kladivu se špičkou otočenou doprava bylo umístěno kružítko, po obou stranách kladiva vyrůstal šikmo a kolmo jeden obilní klas. V příslušné vyhlášce (8) se výslovně pravilo: "Nový rub: z emblému pětiletky znamená symbolizující svazek dělnické třídy s pracujícími rolníky a tvořící inteligencí (kladivo, dva klasy a kružítko)" (obr. 4).

Emblémy z mincí a znak pětiletky nikdy nezdobily lidovou sněmovnu.

Úkolem vytvořit reprezentativní státní znak byli pověřeni v roce 1952 tehdejšími předsedou rady ministrů Ottou Grotewohlem profesorem Herbert Gute a grafikem Martin Hähnisch. Nebyli vybráni nazdařbůh,

nýbrž proto, že se na tomto poli už osvědčili. Jejich návrh značky pro zboží 1. jakosti, jenž je dodnes platný, zvítězil v soutěži z roku 1949. V roce 1950 byli členy kolektivu, který navrhl už zmíněný emblém první pětilátky.

U příležitosti 20. výročí vzniku NDR se autorů státního znaku dotázala redaktorka velice čteného týdeníku (9), jak tento symbol vlastně vznikl. V odpovědích vysvětlili volbu, skladbu i interpretaci symbolů.

Symbol dělnické třídy nebyl předmětem diskusí. Kladiivo je tradičním symbolem práce a síly, jeho funkce je jednoznačná, jak praví stará dělnická píseň "Nikoliv kovadlinou, nýbrž kladiivem být ...".

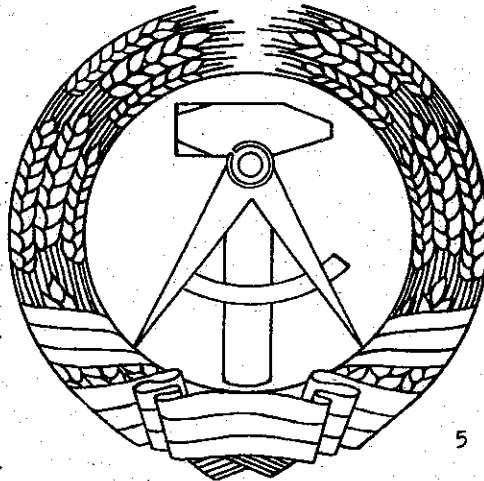
Složitější byla volba symbolu rolníků. Věvec obilních klasů, dožínkový věvec, znamená dobře vykonanou práci, plodnost, blahobyt. Autoři zamýšleli obohatit věvec o další plody, jablka, hrušky, vinné hrozny z údolí řeky Lösnitz, ale toto řešení pak sami zavrhli. Znak by totiž svého účinku dosáhl pouze při plastickém provedení. Autoři ovšem museli zahrnout do svých úvah všechny formy výroby a použití.

Nejdéle se diskutovalo o znázornění duševně pracujících. Kniha, například, byla jako symbol již překonána, vždyť čtení už dávno nebylo výsadou vzdělanců. Volba padla nakonec na kružítko.

Graficky zdařilý byl i pracovní návrh s Braniborskou bránou. Autoři vycházeli z myšlenky, že Berlín je hlavní město NDR a Braniborská brána symbolem města. Tento symbol umístili doprostřed věnce z obilních klasů a kladiivo s kružítkem ve zmenšeném provedení na dolním konci věnce. Tento nápad však zůstal pouze pracovním návrhem. Na jednotlivých návrzích byla stuha v barvách NDR různě tvarována, rovněž postavení kladiiva doznávalo změn. Definitivní, schválený emblém vyjadřuje už svým tvarem a pojetím mocenské vztahy ve státě a příslušnost k rodině socialistických států.

Poprvé byl nový státní znak NDR úředně zobrazen v pečetním řádu z 28. května 1953 (10). Znak není v tomto zákoně popsán, ale vyobrazení je v něm prohlášeno za závazné. Od definitivního se tento znak lišil ještě tím, že pohyblivé rameno kružítko bylo na (heraldické) pravé straně.

V lidové sněmovně byl znak NDR prokazatelně poprvé použit při společném zasedání poslanců lidové sněmovny a sněmovny zemí dne 7. října 1953. Pohyblivé rameno kružítko už však bylo, jak je tomu dodnes, na levé straně (obr. 5). Jako státní znak byl tento emblém zaveden až o dva roky později zákonem z 26. září 1955 (11). Proč se čekalo tak dlouho s uzákoněním znaku, který už existoval a oficiálně se užíval? Byla to otázka státní suverenity. Mírová smlouva s Německem nebyla nikdy uzavřena. Vztahy mezi SSSR a NDR na základě plné rovnoprávnosti, vzájemného respektování suverenity a nevměšování do vnitřních záležitostí byly stanoveny tzv. státní smlou-

5

vou 20. září 1955. Šest dní nato byl schválen zákon o státním znaku a státní vlajce NDR. V § 1 zákona stojí: "Státní znak NDR se skládá z kladiva a kružítko obklopených věncem z klasů, jenž je ve spodní části obtočen černočervenozlatou stuhou". § 4 výslovně uvádí, že pro tvar, podání a barvy státního znaku je vzor přiložený k zákonu závazný.

Na oně barevné příloze - což z popisu nevyplývá - je rozsvěcené kružítko položeno na kladivo, oba předměty jsou žluté s černou kresbou a leží na červeném kotouči; věnec z klasů je rovněž žlutý, ale s hnědou kresbou, stuha je složena ze tří stejně širokých pruhů, černého, červeného a žlutého (12). Zákon vstoupil v platnost dnem vyhlášení, tj. 27. října 1955. Rozpor mezi ztvárněním znaku podle pečetního řádu z r. 1953 a podle zákona o státním znaku z r. 1955 byl odstraněn novelizací pečetního řádu ze 14. srpna 1958, která vstoupila v platnost 6. září 1958 (13).

Jak upadá význam rastrování, dokládá kterýkoliv úřední dokument NDR (cestovní pas, osobní průkaz, bankovky apod.). Pro zasvěceného budí barvy stuhu na věnci z klasů dojem, že jde o černo-modrobílou trikolóru, na bankovkách černožlutobílou. Rytec o heraldickém rastrování neměl ponětí a snažil se zachytit pouze optický dojem - černá tmavší než červená, ta zase tmavší než zlatá.

Symbolika státního znaku je vysvětlena v komentáři k ústavě, který má de facto oficiální charakter. Dočteme se tam, že "státní znak, podaný v tradičních barvách státní vlajky, vyjadřuje současné mocenské poměry v NDR a tím i politickou charakteristiku ve smyslu čl. 1, odst. 1 ústavy. Kladivem a kružítkem uprostřed věnce z klasů je symbolicky vyjádřen svazek dělnické třídy, družstevních rolníků a inteligence; jsou to nejdůležitější výrobní síly naší společnosti a zosobňují současně většinu pracujících a tím i obyvatelstvo" (14). Jak v popise, tak i zde chybí odkaz na červené pole znaku vyjadřující zřejmě solidaritu s mezinárodním dělnickým hnutím.

Prameny a vysvětlivky:

- (1) Gesetz über die Verfassung der DDR vom 7.10.1949, GBl. 1949, s. 6 an.
- (2) Archivum Heraldicum, 70, 1956, č. 2-3, s.43.
- (3) GBl. č. 10 ze 7.2.1950, s. 61, Verordnung über die Ausgabe von Diplomatenpässen und Dienstpässen vom 12.1.1950.
- (4) Ministerialblatt der DDR č. 14 z 6.7.1950, s. 77, Bekanntmachung über die Ausgabe von Ausweisen für die Abgeordneten der Provisorischen Volkskammer und der Provisorischen Länderkammer vom 13.6.1950.
- (5) H. Tzschorh byl osobní referent předsedy rady ministrů O.Grotewohla. Citát je z knihy: Vosske, H.: Otto Grotewohl (Biographischer Abriss). Berlín, Dietz Verlag 1979, s. 251. Rozhovor není datován, pravděpodobně se konal koncem r. 1949.
- (6) Graichen, G.: Die Geldzeichen der DDR. Berlín, transpress 1977, s. 31 - 33.
- (7) GBl. č. 128 z 8.11.1951, s. 973, Gesetz über den Fünfjahrplan zur Entwicklung der Volkswirtschaft der DDR (1951-1955) vom 1.11.1951.
- (8) GBl. č. 39 z 1.4.1952, s. 240, Anordnung über die Ausgabe von Scheidemünzen durch die Deutsche Notenbank vom 24.3.1952.
- (9) NBI č. 40/1969, s. 10 - 11.

- (10) GB1. č. 81 z 27.6.1953, s. 830, Siegelordnung der DDR vom 28.5.1953.
- (11) GB1. I, č. 90 z 27.10.1955, s. 705, Gesetz über das Staatswappen und die Staatsflagge der DDR vom 26.9.1955.
- (12) Státní znak je přesně zobrazen podle zákona na s. 63 knihy Herzog, H.- U.: Flaggen und Wappen. Leipzig, VEB Bibliographisches Institut 1980 (i 1982).
- (13) Gbl I, č. 56 ze 6. září 1958, s. 645. Verordnung über das Dienstsiegel der staatlichen Organe (Siegelordnung).
- (14) Verfassung der DDR (Dokumente, Kommentar). Vydáno kolektivem v čele s dr. Klausem Sorgenichem, který je členem státní rady NDR od roku 1963 dodnes. Berlin, Staatsverlag 1969, sv. 1, s. 235.

Dr. Whitney Smith, Winchester

VEXILOLOGICKÝ KLASIFIKAČNÍ SYSTÉM

Každá věda usiluje o dosažení uspořádaných vědomostí o světě, který nás obklopuje. Získávání poznatků pozorováním, experimentováním a dalšími formami zkoumání má jak v přírodních, tak ve společenských vědách pouze omezenou účinnost, pokud výsledky nejsou systematicky organizovány pro potřeby ukládání, předávání a - což je asi vůbec nejdůležitější - pro jejich rozbor. Právě způsob, jakým jsou fakta uspořádávána, podněcuje nebo odrazuje od snah k jejich pochopení a jejich správnému začlenění do zkoumání okolního světa jako celku.

Dosud neexistuje uznávaný systém pro uspořádání vědomostí na poli dějin a symboliky vlajek a praporů. Ti, kdož sbírají takové údaje, intuitivně volí uspořádání především z hlediska politického nebo zeměpisu. Rychlovazače, kartotéky, alba a podobné pomůcky užívané jak ve veřejných, tak soukromých sbírkách jsou přizpůsobeny k rychlému zařazení a vyhledávání např. informace o Sasku, Novém Zélandu či Evropské radě, ale je velice těžké využít jich, jestliže někdo pátrá po právních úpravách používání vlajek, náboženských symbolech, poměrech stran vlajky nebo po závislosti mezi revolucí a používáním trikolory jako národní vlajky. Geografické uspořádání materiálů používané autory vexilologických publikací ještě více posiluje zdůrazňování dílčích hledisek, zatímco rozhodující aspekty vexilologie jsou jím opomíjeny.

Sice bylo vyvinuto z podnětu okamžité potřeby a za specifických okolností několik soustav organizování vexilologických poznatků, avšak tyto soustavy nebyly předloženy k posouzení jako všeobecně použitelné. Např. dr. Ottfried Neubecker dovedně rozdělil materiál ve své knize Fahnen und Flaggen z r. 1939 a ve svém výkladu pod heslem "prapor" v encyklopedickém díle Realexikon zur deutschen Kunstgeschichte. Autor tohoto článku rozdělil svou bibliografii vlajek Bibliography of Flags of Foreign Nations z r. 1965 na 13 hlavních částí, zatímco dr. Atle Grahl-Madsen navrhl několik analytických postupů ve svém článku Problems of Flag Terminology and Standardization, otištěném ve Flag Bulletinu, XIX, č. 3-5. Nelze také pominout navrhovanou soustavu uspořádání heraldických poznatků, publikovanou ve "slabikáři" Wappenfibel: Handbuch der Heraldik, i když se vlajek dotýká jen okrajově.

Třebaže studium vlajek existuje tak dlouho bez klasifikačního systému, bude účelné krátce posoudit některé praktické otázky, které by mohly přispět k vývoji takového použitelného systému v

budoucnosti. Kdokoli sbírá nějaké informace, vyžaduje možnost vyhledat poznatek získaný v minulosti a přidat k němu nové informace. Dokonce i když sběratel má kompletní sbírku odkazů na listcích identifikujících a lokalizujících jeho poznámky, výstřižky, korespondenci apod., je nutné, aby samy listky byly zakládány v určitém pořádku. Co se jeví sběrateli jako užitečné, je z hlediska vědce nezbytné: bez předchozího systematického uspořádání dostupných materiálů nelze vůbec napsat článek nebo knihu, nelze provést zevrubné rozbory ani ztéci dosud neprobádaná území.

Jde o víc, než pouze o praktickou schopnost vyhledat potřebný kousek papíru. Jde i o možnost vyčerpávajícího porozumění celého předmětu, včetně vzájemných vztahů jednotlivých jeho součástí. Člověk může cestovat bez mapy, ale jeho zkušenost je omezena zapamatováním vlastních zkušeností. Právě tak jako mapa nám dovoluje pochopit nejlepší cestu z místa A do místa B, aniž bychom ji museli prakticky projít, pomůže nám soustava osvojených i potenciálních vědomostí pochopit a objevit mezery a nedostatky našich běžných znalostí.

Každý klasifikační systém bude nezbytně alespoň z části postaven na představách a znalostech již dosažených v době, kdy je navrhován. Je proto prvotním požadavkem na všechny takové systémy, aby byly stálé, a je proto třeba přísně je posuzovat s přihlédnutím k jejich zdokonalení, vytříbení nebo i přepracování celkového pojetí. Je známkou skutečného vědeckého přístupu, že uznávající potřebu hypotézy jako pracovní metody pro osvojení oboru - jsme vždy ochotni znovu přezkoumat základní pravidla, kdykoliv se prokáže, že neodpovídají praktickým potřebám nebo se neshodují se skutečností.

Maje všechno toto na paměti, předkládá zde autor svůj návrh na všeobecný vexilologický klasifikační systém (VKS). Není jisté, že VKS bude shledán použitelnou a dostatečnou pomůckou pro katalogizaci údajů o vlajkách v budoucnu. Přestože potřebnost takového systému již byla zdůrazněna, bylo by žádoucí, aby ostatní vexilologové podrobili systém rozboru a předložili autorovi doporučení, jež by přispěla k vyloučení nedostatků, dále rozšířila soustavu nebo ji kompletně nahradila jinou alternativou. Zejména se čtenáři žádají, aby se zamyslili nad těmito dvěma otázkami: Jaké druhy údajů nejsou ve VKS zahrnuty? Které aspekty vlajek by byly lépe pochopeny, kdyby stávající kategorie a jejich specifikace podle VKS byly přeskupeny?

Navrhovaný vexilologický klasifikační systém tvoří deset kategorií, které jsou dále rozčleněny. Jejich obsah je heslovitě vyjádřen v závorkách:

O NÁZVOSLOVÍ

- vymezení pojmů (novodobá slova a fráze, zastaralá slova a fráze, navrhované pojmy, etymologie)
- mezijazyková srovnání významu

TEORIE

- základy vexilologie (definice předmětu a obsahu, základní hypotézy, problémy a kritika, techniky výzkumu, sběr údajů, rekonstrukce údajů, vztah k ostatním vědám, soustavy klasifikace dat)
- vlajky (vzájemný vztah terminologie, historie, forem a použití, vztah k vlastenectví, nacionalismu a náboženství, souvztážnost s jinými symboly)

2 DOKUMENTACE

- bibliografie (zákony, vexilologické knihy, periodika, tabule, nákresy, inventář, rukopisy, ostatní knihy)
- netištěné informace (originální vlajky včetně sbírek, kresby, filmy, mince, známky, artefakty)

3 VÝROBA

- vytváření vlajek (konstrukce vlajek a jejich příslušenství, průmyslová výroba vlajek)
- vztyčování vlajek (zařízení, způsoby)
- uchovávání vlajek (teorie a praxe, ukládání, skládání, čištění, muzejní techniky vystavování, datování starých vlajek)

4 PODOBA

- prvky složení (barva, symboly a figury, odstíny)
- zásady a praxe skladby (popsatelnost, heraldická pravidla, vexilografie, teorie výtvarného umění)
- analýza složení (rozdělování vlajek podle podoby, soustavy identifikace vlajek, předpisy o popisování vlajek)

5 SYMBOLIKA

- teorie (komunikační funkce vlajek, typologie symbolů, výklad symbolů, symbolika zjevná a skrytá, určování významu)
- praxe (soupis symbolů a barev i jejich významů)

6 POUŽITÍ

- všeobecné funkce (chování k vlajkám, příhody s vlajkami, osoby používající vlajky, národní charakteristické znaky)
- zvláštní zvyky (politická symbolika, komerční využití, umělecké ztvárnění tématu vlajky, vlajková etiketa na moři, vlajková etiketa na pevnině, vlajková etiketa ve vzduchu a v kosmickém prostoru)
- právní aspekty (právní ustavení vlajek, vlajky protestu, ilegální vlajky, data používání, navrhování vlajek, vlajky v reklamě a na obalech, předpisy o vlajkové etiketě)

7 HISTORIE

- vývoj vlajek (předchůdci vlajek, vývoj a rozšiřování vlajek, vexilifikace)
- vznik jednotlivých druhů vlajek (státní vlajky, provinční vlajky, vojenské vlajky, městské vlajky, vlajky společností, vlajky fyzických osob, hodnostní vlajky, mezinárodní vlajky, námořní vlajky)

8 VEXILOLOGIE

- dějiny vexilologie
- instituce a činnost Mezinárodní federace vexilologických společností, mezinárodní vexilologické kongresy)
- osobnosti

9 RŮZNÉ

- aktivity (zaměstnání spojená s vlajkami, vlajka jako záliba)
- související obory (heraldika, sfragistika, politická geografie, smyšlené vlajky včetně vlajek v literatuře a vlajek kuriozních zemí)

Přeložil ing. J. Martykán

ZNAK A VLAJKA PODMOKEL

Ještě v první polovině minulého století byly Podmokly malou, nevýznamnou vesnicí na severu Čech, v níž žilo na 800 obyvatel. Teprve vybudování železničních tratí, které procházely Podmokly, a založení řady dílen a továrniček dodalo místu přitažlivost. Rychle vzrostl počet obyvatel a na konci 19. století dosáhl výše bezmála deseti tisíc. Dne 10. června 1901 byly Podmokly povýšeny dekretem na město.

Protože v této úřední listině nebyla stanovena podoba městských symbolů, začala se tato otázka projednávat na podzim roku 1902 v komisi pro záležitosti povýšení obce na město a poté v obecním výboru. Je zajímavé, že podmokelské barvy byly stanoveny dříve, než byla známa konečná podoba městského znaku. Komise pro záležitosti povýšení obce na město se 9. října 1902 usnesla, že podmokelskými barvami bude červená a žlutá. Tyto barvy se v blízkém okolí neužívaly, a tak nemusely vznikat obavy, že budou zaměňovány s barvami jiných měst. Schůze obecního výboru je schválila 1. prosince 1902 v bodě 7.

Podobou městského znaku se zabývala komise pro záležitosti povýšení obce na město rovněž na schůzi 9. října 1902. Obecnímu výboru pak doporučila přijmout jeden z návrhů, které vypracoval významný vídeňský heraldik F. Junginger. Členové obecního výboru však měli k Jungingerovu návrhu řadu výhrad. B. Jung doporučil, aby okřídlené kolo bylo položeno šikmo. Jeho námítku podpořil dr. Spiegelhauer, který navíc navrhl, aby křídla byla delší. Městský radní Hoeger a poté i dr. Spiegelhauer nakonec přišli s požadavkem, aby připomínky posoudil sám Junginger.

Nevíme již, jaké stanovisko zaujal vídeňský heraldik k návrhům podmokelských občanů. Zřejmě odmítl dále se zabývat otázkou podmokelského znaku, protože v zápise ze schůze obecního výboru z 12. června 1903 se dočteme, že "... bylo rozhodnuto přijmout kresbu znaku, který navrhl F. Junginger a pozměnil K. Ditrich" (1).

O necelé čtyři měsíce později 3. října 1903 vydal císař František Josef I. listinu, ve které byl popsán znak Podmokel.

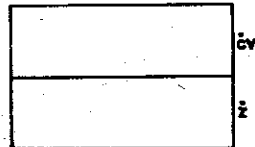

Byl to dělený štít, jehož horní polovina byla polcena. V pravém zlatém poli bylo umístěno červené ozubené kolo, zatímco v levém červeném poli kosmé zlaté břevno. Na něm ležela červená dvouramenná kotva s prstencem a kverhalcem ovinutá lanem. Dolní polovina štítu se skládala z červeného pole se zlatým okřídleným kolem a ze zelené paty se zvlněným stříbrným pruhem. Kotva symbolizovala pareplavbu, okřídlené kolo upozorňovalo na význam železniční dopravy pro Podmokly. Stříbrný pruh znázorňoval potok skrytý v německém názvu města (Bodenbach).

V podmokelském znaku byla dobře sladěna heraldická pravidla s estetickými požadavky. Bez sporu patřil mezi nejhezčí moderní severočeské znaky. Významu však pozbyl již o necelých čtyřicet let později, když 1. října 1942 byly Podmokly spojeny s Děčínem. Dodnes jej můžeme vidět například na městské knihovně, městském národním výboru nebo na budově, ve které dnes sídlí okresní výbor KSČ (3).

Po sloučení měst se v oficiálním názvu sice zpočátku objevovaly názvy obou měst, ale za znak nového celku schválila radní schůze 23. dubna 1943 původní děčínský znak pro jeho starobylost. Na organizačním řádu města Děčín-Podmokly z 20. března 1943 můžeme vidět otisk razítka, na němž je však děčínský znak upraven. Lev sice drží stále rybu, ale je položen do štítu, v němž je šikmé břevno (2).

Červená a žlutá nebyly jedinými barvami v podmokelském znaku, ale převládaly v něm. Byly oficiálně schváleny a zcela jednoduše se užívaly na podmokelských vlajkách a praporech. Ty tvořily dva vodorovné pruhy, horní červený a dolní žlutý (4).

Městské vlajky kráhlily Podmokly při nejedné slavnosti. Nebylo to jen při státních svátcích za první republiky, kdy bylo zakázáno použití pangermánských vlajek a kdy jimi zdobili němečtí majitelé své domy, aby nemuseli vyvěšovat československé státní vlajky. Podmokelské vlajky byly ve velké míře použity nejen k výzdobě domů, ulic a náměstí, ale i k výzdobě alegorických vozů při sjezdu Spolku Němců v Čechách v červenci 1925 (5). Okresní správa politická v Děčíně povolila vyvěsit červenožluté vlajky a prapory i o rok později při oslavách 50 let spolku dobrovolných hasičů (6). Užití podmokelských vlajek společně s vlajkami okresních měst je doloženo při župní tělovýchovné slavnosti v Podmoklech v červenci 1936 (7). Po připojení Podmokel k Děčínu se přestaly používat i tyto městské symboly.

Prameny:

- (1) OA Děčín, fond MÚ Podmokly, kartón č. 253.
- (2) OA Děčín, fond Archiv města Děčína, kartón K 235.
- (3) Průboj z 1. - 2. listopadu 1980.
- (4) Brožek, A.: Znáte podmokelské symboly? Jiskra (Děčín), 32, 1983, č. 38, s. /6/.
- (5) Nordböhmisches Tagblatt z 19. července 1925.
- (6) OA Děčín, fond MÚ Podmokly, kartón č. 127.
- (7) Sudetendeutsche Tageszeitung z 8. července 1936.

Ing. Jaroslav Martykán

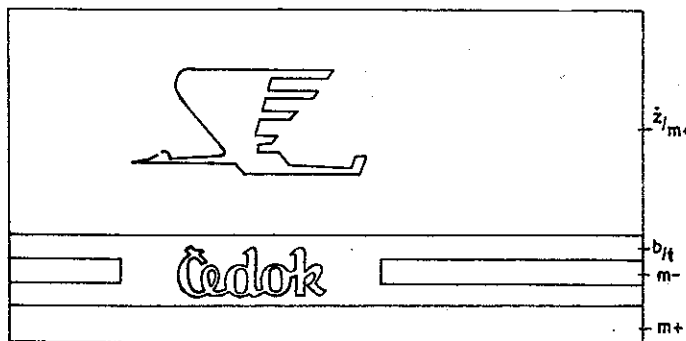
VLAJKA ČEDOKU

Na poradě vedení generálního ředitelství trustu podniků cestovního ruchu Čedok vznikl v r. 1980 námět na zavedení vlajek podniků a závodů trustu Čedok jako výrazného prvku jednotné propagační symboliky organizace. Dne 22. září 1980 byl předložen vedení trustu konkrétní návrh se záměrem "rozšířit prostředky ekonomické propagandy a agitace a vytvořit trvalý komponent vnější i vnitřní prostorové výzdoby, který by zejména při významných příležitostech důstojně reprezentoval jednak trust jako celek, jednak příslušnou organizační jednotku". Proto bylo navrženo zavedení celotrustové vlajky ve třech variantách, jakož i vlajek podnikových a závodních.

Zatímco podnikové a závodní vlajky, tj. vlajky interhotelů a hotelů sdružených v trustu, se prakticky neobjevily a v Praze

je například používají pouze interhotely Panorama a Intercontinental, celotrustová vlajka byla r. 1981 zavedena, vžila se a hojně se na jednotlivých podnikcích používá. (Podniková, resp. závodní vlajka se smí používat pouze společně s celotrustovou, přičemž při vyvěšování státních vlajek nesmí vlajky Čedoku narušovat jejich význam.) Výše uvedený návrh, který byl vedením trustu přijat, stanovil koncepci výtvarného pojetí a jednotlivých výtvarných prvků vlajek Čedoku. Normalizované rozměry 150 x 300 cm byly určeny pro všechny typy, stejně jako jednotící prvek barevného provedení, respektující tři odstíny tradiční barvy Čedoku - základní modrou, tyrkysovou a blankytně modrou. U celotrustové vlajky bylo předepsáno použití stylizovaného ptáka (albatros) a v alternativním řešení název ČEDOK nebo ČEDOK - CZECHOSLOVAKIA. Obdobně byly stanoveny závazné výtvarné prvky dalších dvou typů vlajek Čedoku.

Výtvarné návrhy řešení celotrustové vlajky zpracoval stálý spolupracovník Čedoku na úseku propagace pražský výtvarník Josef Malý, z jehož tří návrhů sestavila pověřená komise konečné výtvarné provedení vlajky. V dolní části tmavomodrého listu je

umístěn široký vodorovný tyrkysový pruh (na kresbě označen jako "t"), přes který je položen úzký světle modrý pruh, asymetricky přerušovaný bílým nápisem ČEDOK. Nad nápisem je v žerďové části žlutá silueta albatrosa.

Od zavedení této vlajky ve třech variantách (pro použití v tuzemsku, v zahraničí a v síti cestovních kanceláří) bylo nakonec upuštěno a uvedená podoba se používá pro všechny tři účely.

Výrobu vlajek pro Čedok zajišťuje podnik Výstavnictví Praha, který je vyrábí z praporeviny, klotu nebo haltexu v následujících parametrech: délka 294 cm, šířka 156 cm, šíře horního modrého pole 106 cm, šíře tyrkysového pole 33 cm, šíře dolního modrého pole 17 cm, blankytně modrý obdélník při žerďovém okraji má rozměry 11 x 52 cm, blankytně modrý obdélník při vlajícím okraji pak 11 x 122 cm, nápis ČEDOK má délku 69 cm a výšku 31 cm, největší šířka písmene je 4 cm, největší délka albatrosa je 108 cm, jeho největší výška je 46 cm a jeho kresba je od horního okraje vzdálena 27 cm.

Při používání vlajky Čedoku platí zásada, že o něm rozhoduje ředitel příslušné organizace na základě obchodně politického zájmu a cílů v oblasti cestovního ruchu a ke zdůraznění společenského významu trustu. Vlajky se podle rozhodnutí vedení trustu používá k výzdobě místností při schůzích a slavnostních shromážděních, ve vstupních halách a kancelářích vedoucích pracovníků, na tiskových konferencích, kongresových akcích a u příležitosti sympozií a výstav z oblasti cestovního ruchu, při mimořádných akcích cestovního ruchu, při filmových, divadelních a hu-

gebních festivalech, pro které příslušný podnik nebo závod zajišťuje služby, při mimořádně vyhlášených kampaních, gastronomických akcích v tuzemsku i v zahraničí a k doplnění vlajkoslavy před budovami hotelových nebo restauračních zařízení a cestovních kanceláří Čedoku nebo na jejich průčelí, jakož i při organizování průvodů a jiných shromáždění při příležitosti významných politických a celospolečenských událostí.

Symbolika celotrustové vlajky Čedoku nebyla stanovena, navazuje však na tradiční symboly Čedoku zavedené při jeho vzniku v roce 1920. Modrá je barva Čedoku a navozuje představu bezoblačných dálek, albatros symbolizuje rozlet a cestování. Tyrkysovou lze vykládat jako přírámek vzdálených moří, zatímco blankytné modrá připomíná jasnou oblohu.

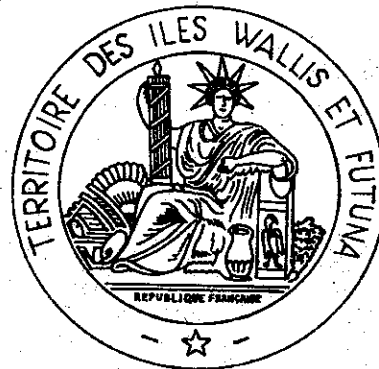
Inf.: Interní materiál pro poradou vedení trustu "Vlajky Čedoku - jednotná symbolika trustu" z 22. září 1980. Osobní sdělení vedoucího pracovníka závodu Čedok-Reklama ing. Jozefa Gondy a autora návrhů Josefa Malého.

OPRAVY A DOPLŇKY K ČLÁNKU ZNAKY FRANCOUZSKÝCH ZÁVISLÝCH ÚZEMÍ

WALLISOVY OSTROVY A FUTUNA. Toto francouzské zámořské území neuznává žádný znak, má pouze razítko (pečeť) s emblémem z francouzské státní pečeti s opisem TERRITOIRE DES ILES WALLIS ET FUTUNA. Pod sedící Marianou je text RÉPUBLIQUE FRANÇAISE.

FRANCOUZSKÁ JIŽNÍ A ANTARKTICKÁ ÚZEMÍ. V popisu duhy ve znaku tohoto zámořského území (Vexilologie č. 51, s. 1082) vypadla nedopatřením barva žlutého pruhu. Tento pruh je mezi pruhem oranžovým a zeleným, tedy třetí shora.

R. Klimeš

NOVÉ VLAJKY

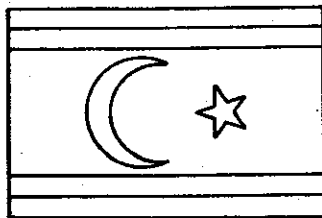
SV. KRYŠTOF - NEVIS

Symbolika vlajky tohoto nového nezávislého státu (viz Vexilologie č. 52, s. 1102) je následující: Zelená barva připomíná úrodnou zemi, žlutá slunce, které po celý rok svítí nad ostrovy, černá africký původ většiny obyvatel, červená zápas, který ostrované vedli od dob otroctví přes éru kolonialismu až k získání nezávislosti. Hvězdy symbolizují naději a svobodu lidu, ale jistě též oba ostrovy, které tvoří stát. Vlajku navrhla Mevrouw Edrice Lewisová a umístila se v soutěži mezi 258 jinými návrhy na prvním místě (konkurs byl uzavřen 28. 2. 1983). Poměr stran vlajky je 2:3, u námořní vlajky stejného vzoru 1:2. (Vexilla Nostra, 1983, s. 82. Flagmaster, 1983, č. 42, s. 2.)

lm

SEVERNÍ KYPR

Dne 15. listopadu 1983 vyhlásilo zákonodárné shromáždění tureckých Kypranů v Nikosii "nezávislost" Severokyperské turecké republiky (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti), kterou však s výjimkou Turecka žádný další stát neuznal a OSN

tento jednostranný separatistický akt odsoudila. Vlajka Severního Kypru byla vybrána 7. března 1984 z 255 předložených návrhů. Je bílá (jako vlajka Kypru) se dvěma úzkými červenými vodorovnými proužky (jejich šířka odpovídá 1/10 šířky vlajky) a s červeným srpkem měsíce a hvězdou (z turecké vlajky). Poloměr srpu měsíce odpovídá polovině šířky vlajky, hvězda je čtvrtinová. Poměr stran

vlajkového listu je 2:3. (Vlaggen, 1984, č. 28, s. 409 - 410; Flagmaster, 1984, č. 43, s. 2; 96. Flaggenmitteilung)

1m

NOVÉ ZNAKY

ZÁPADNÍ SAHARA

Saharská arabská demokratická republika (SADR), 51. člen Organizace africké jednoty, udržující diplomatické styky s 41 státy třetího světa (svou nezávislost vyhlásila 28. února 1976), disponuje vlastní vlajkou (Vexilologie č. 18, s. 227) a užívá znak s arabským nápisem Zabha dimokratija Sahara (Fronta demokratické Sahary). Uvnitř oválu vytvořeného olivově zelenými ratolestmi jsou dvě zkřížené pušky (s černými pažbami), na nichž jsou zavěšeny vlajky SADR; uprostřed je černé kladivo (na některých materiálech je však bílé). Nahoře je umístěn emblém z vlajky - červený srpek měsíce a v něm červená pěticípá hvězda. Dole je červená stuha s černým už citovaným nápisem. Informace o tom obsahuje dopis Fronty POLISARIO z 15. srpna 1982.

R. Klimeš

VEXILOLOGIE - zpravodaj Vexilologického klubu při Obvodním kulturním domě v Praze 3, Kalininova ulice č. 53, 130 00 Praha 3. Vychází neperiodicky a je určen p o u z e členům klubu. Toto číslo připravil ing. Aleš Brožek za spolupráce doc. dr. Ludvíka Muchy, CSc. Výtvarně spolupracoval ing. Michael Kroupa.

Červen 1984

č. 54